

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazard, Cornelius

Antwerpen, 1662

Aen-Merckinghe Op de Ketterije der Chazinzarij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](#)

der abusen. Waer sult ghy hiermede henen
D.Cabeljau? oft hoe sult ghy dit alleg kunnen ver-
schoonen / 'ten zy misschien met een nieuw be-
drogh oft valschepond?

AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Chazinzarij.

Tis de pijnre weerdte te sien/ hoe D.Cabeljau,
hier spertelt om te bedecken / ende af te
slaen eenen misslaegh die hy ghedaen heeft
in't citeren van Nicephorus.

Voor eerst, segdt hy/ P.Hazart en schaemt sich niet
te belijden, een kruys-dienaar te zijn.

'Tis waer / want ick hebb' in myn Staeltje
pag. 215, uyt den mond van den H. Apostel Paulus
Galat. 6:14.ghesepdt; Verre zy van ons , ergens onsen
roem op te draghen, als op het kruys onses Heeren J esu
Christi.

Ten tweeden, seght D.Cabeljau : P.Hazart laet der-
halven alles passeren, als wel,ende ghestichtelijck gheseyt,
'tghene wy uyt Thomas Aquinas , ende andere Paepsche
Schrijvers , vande kruys-aenbiddinghe , hebben aenghe-
teekent.

Wat soude ick hier op ghesepdt hebben/de wij-
le voor eerst,alles seer wel is/soo als Cajetanus vol-
ghens uw epghen bekentenis / oock wel be-
merckt heeft in sijn Commentarien op den H. Tho-
mas? Wat wilt ghy dan hier ghesepdt hebben?
doch ick sal datelijck thoonen/dat ghy den H. Tho-
mas voorghestelt hebt tot uw epghen schande.

Ten tweeden dan / 'ten was mijnu ooghermek-
niet uw' hoeck te wederlegghen / maer u alleen
t'overtuughen van valsche citatien/ ende dat niet
van alle/maer van sommighe / die ick hier ende
daer upghekipt hebbe uyt uw Catholike Waa-
reydt.

Ten derden, seght D.Cabeljau , P.Hazart noemt het
cen

eennotoire valscheyd, dat Nicophorus het kruys-aenbiden voor een ketterije soude gheouden hebben, doch de reden die hy daer toe gheeft, bestaat alleen in een misverstandt, ende verkeerde opneminghe van Nicophorus woorden.

Waer toe dient al dit praeten / en alle dese kromme spronghen ? Ick en weet van gheen mis-verstandt oft verkeerde opneminghe/maer ict sie wel dat D. Cabeljau soo praet om de booz-naemste questie t'ontgaen : laet ons komen tot de sake selve/ en daer mede ghedaen.

Se epghen/ ende eenighe questie dan/ rakhende de booznoemde Secte/ bvghebracht van Nicophorus Lib. 18. cap. 54. tig dese: Oft Nicophorus seydt / dat de Chazinzarij het kruys eerden / oft dat hy seydt/ dat sy het kruys alleen eerden ?

D. Cabeljau in syne Catholijcke Waerheydt pag. 590. schryft Nicophoro toe/dat hy seydt/ dat de Chazinzarij het kruys eerden, ende aenbaden, sonder meer.

Ick daer-en-teghen/hebbe gherhoont in mijn Staeltje pag. 216. dat Nicophorus sou niet en spreecht: maer dat hy seght/ dat dese Secte het kruys alleen eerden, ende aenbaeden: tot dien eynde / hebb' ick voorghestelt sijn epghen woorden / eerst in't Griecy/ daer naer in't Latijn. Wat doet D. Cabeljau? hy gaet dese woordhen Nicophori uplegghen; dat en wordt van hem niet ghebraecht ; maer/ soo ict gheseydt hebbe/ de eenighe questie is/ oft D. Cabeljau hier heeft bedroghen/ als hy het woordcken Alleen heeft achter ghetaten/ 'twelch Nicophorus updruckelijck heeft ? tig seker dat jaer: Soo moest hy dan / eer hy de woorden van Nicophorus verklarde/ te bozen sijn schult bekent hebben / dat hy hier oft een mislagh hadde ghedaen/ oft sich gheneirt met bedzogh.

Braeght ghy my / wat daer soo veel aenghelleghen is/ dat dit woordcken Alleen, is naeghetaeten ghem est !

Ick audiwoorde / soo veel isser aenghelleghen/ dat den hee len sin daer mede is veranderd. Want

E. 2
ivte

wie en siet niet/dat het een ander dtngh is/te segghen / Sy eerden het kruys, soo D. Cabeljau spreekt/ ende wat anders te segghen / sy eerden het kruys alleen , soo Nicephorus seydt : Wat dunckt u / siet ghy gheen groot onderscheidt tusschen dese twee spreucken : D. Cabeljau is een gheleert man , ende D. Cabeljau is een gheleert man alleen ? oft Antwerpen is een rijke stadt , ende Antwerpen alleen is een rijke stadt, siet ghy hier gheen groot verschil : bumpt ruyssel / want de eerste en sligt de andere niet up/de tweede sligt alle andere up. Als ick seghe / Antwerpen is een rijke stadt , dan magh-men noch segghen/Amsterdam,Rotterdam,&c. zjn rijke steden / maer als ick segghe : Antwerpen alleen is een rijke stadt, dat is te segghen datter gheen andere en zyn.

Alsoo is't hier mede : Waist als Nicephorus seydt/ dat de Chazinarij het kruyg alleen eerden / soo volght hier up dat sy niet anders en eerden als't kruys. Immers watter van zp oft niet / D. Cabeljau moet bekennen / dat hy een woordt up Nicephoro heeft verswegen / daer de meeste kracht in bestondt/ende dien-volghengs hy blijft ontrouwigh.

Maer laet ons eens hoozen / hoe dat hy sijn-selven het niet over het hooft trekt / niet sijn verklaringhe vande woorden Nicephori : De meydinghe van Nicephorus, seydt hy / is niet dat woordken, alleen, te thoonen, dat sy het bloote kruys , het kruys alleen, onder het met den ghekruysten samen te nemen, aenbaden, ende dat alsoo de Staurolatria, de kruys-aenbiddinghe selve , by hem als kettersch-claerlijck verworpen heyt.

Al-hoe-wel dit soo klaer niet en leyd in de woorden Nicephori, en dat dit van D. Cabeljau wort gheseydt sonder fondament. Ick sal noch tang dese verklaringe seer gheerne aen-nemen; want Cabeljau is ghevanghen.

De Chazinarij dan/volghengs de verklaringhe van D. Cabeljau , woorden van Nicephorus ghehozen

den voor ketters / om dat sy het bloot kruys eerden,
sonder het met den ghecruxsten samen te nemen.

Maer dat en hebben wy nopt ghedaen / oft
ghelerert Ergo D. Cabeljau heeft groot onghelyck
als hy ons by dese voornoemde ketters ghelyckt.

Hier komt nu den H. Thomas te pas / vpt den
welcken D. Cabeljau in sijn Catholijcke Wærheydt
pag. 223. ende in sijn Memory-boeck Parte 2. pag. 68.
wilt bethouuen/ dat wy het bloote crugg aenbiden/
sonder het met den ghecruxsten samen te ne-
men.

Laet ons dan de epghen woorden hoozen van
den H. Thomas, niet ghelyck sp van Cabeljau gheci-
teert woorden/want hy verkort se hier wederom/
nae ghewoonte / maer ghelyck als sp legghen in
sijn epghen schriften p. 3. q. 25. a. 4 daer spreect hy
alsoo : De eere oft eerbiedinghe en is men niemandt
schuldigh, als aan de redelijcke nature, want aan de onghe-
voelijcke nature , en is men gheene eere, oft eerbiedin-
ghe schuldigh, als ter oorsake van de redelijcke nature. En
dat twee-sins. Ten eersten , voor soo veel als de onghe-
voelijcke nature , verbeeldt de redelijcke nature. Ten
tweeden, voor soo veel de selve met de redelijcke nature
eenighsins byghevoeght is. Op de eerste wijsc , pleghen
de menschen te eeran het beeldt vanden Coningh , op
de tweede wijsc, sijn kleedt. Indien wy dan spreken van't
cruys, daer Christus aen ghecruxt is gheweest , wy moe-
ten dat op beyde de wijsen eeran. Te weten , de eerste
wijsc, voor soo veel het ons verbeeldt de figure Christi
uytghereckt aan het selve. De ander wijsc, om dat het de
lidmaten Christi gheraeckt heeft , ende met sijn Bloedt
is begoten gheweest. Waerom het oock aenbeden wort,
met de selve aenbiddinghe met Christo, te weten, de aen-
biddinghe van Latria. Ende daerom spreken wy oock het
cruys aen, ende bidden als den ghecruxsten selve. Maer
indien wy spreken van het beeldt des cruys Christi , in al-
lerley stoffe (te weten van steen , van hout, van gout, oft
silver) soo eeran wy het cruys alleen, als het beeldt Christi , het welck wy eeran met de aenbiddinghe van Latria.

Daer naer seyd hy : Al hoe-wel het cruys niet

vereenight en is gheweest met den persoon Christi, 'tis hem nochtans vereenight gheweest op een sekere maniere, te weten, door verbeeldinghe, ende aenrakinghe. Ende op die wijse alleen wordt het ghe-eert.

Voeght hier nu hy/ den Cardinael Cajetanus, op den welcken/ sich D. Cabeljau oock beroept in sijn Catholijcke Waerheydt pag. 224. *Diesen Cardinael in hunc locum sprecket aldus:* Wat het cruyſ Christi aengaet in allerley stoffe, men antwoordt dat het aenbeden moet worden met Latria, voor soo veel als het Christum verbeelt, ghelyck het beeldt vanden ghecruysten Christus.

Waer blijft ghy nu D. Cabeljau, met dese twee leeraers & segghen sy dat wy het bloote crups aenbidden / sonder het samen te nemen niet den ghecruysten & segghen sy niet alle bepde met klare/ ende dypdelijcke woorden / dat het waerachtigh crups moet ghe eert wordien / om dat het Christum verbeeldt / om dat het Christum geraecht heeft/ ende niet sijn Bloedt is begoten gheweest: ende vande andere krypcen / om dat sy 't beeldt Christi zijn: Is dit hy u / in goede Nederlantsch/ te segghen/dat wy het bloote crups eerden/sonder het samen te nemen niet Christo, oft sonder opſicht te hebben op Christum : oft / indien ghy dit niet en hebt willen segghen / soo en hebt ghy niet niet allen gheseght: want het quam hier op aen/ oft wy ghelyck waren aen de Chazinarij , die het bloote crups/soo ghy seght/ eerden/sonder het samen te nemen niet Christo, ende om te thoonen/ dat wy het selve deden / hebt ghy u beroepen op d'authoriteyt banden H. Thomas, Cajetanus, ende andere die het niet haer houden : Nu bevinden wy/dat dese Authens heel contrarie leeren/segghende/dat men 't crups niet en moet eerden/ als niet opſicht op Christum , oft voor soo veel als het hem verbeeldt/oft voor soo veel als het hem geraecht heeft/Ec. Ergo inde plaerse dat ghy ons niet d'authoriteyt van dese Schrijverg / soude ghelyck stellen aen de Chazinarij, ghy stelt ons in teghen

Vande Ketterije der Chazinzarij. 71
teghendeel gantschelyck van haer verschillende.
Wat sullen wy dan ten lesten met u maecken/
die van wit/swart maeckt/ ende van licht/dup-
sternissen?

Maer ghy hebt het machtigh breedt / om dat
wy het cruyſ aenspreken / ende segghen : Weest
ghegroet cruyſ, mijn eenighe hope. Ick segghe/ vol-
geng de voorgaende fondamenten vanden H. Tho-
mas, dat wy dit wederom niet anders en doen/
als siende op Christum.

Ick wilde wel dat my D.Cabeljau eeng ſepde/
oft een Hollander / die thien oft twintigh jaren
gheweest zynde in Sina/oft Japonien/ende we-
derom komende/ soude qualijck doen/ als hy van
verre ſiende ſijn vaderlandt / uptherſtende van
blijdschap / ſoud' roepen : Weest ghegroet o alder-
lieftſte vaderlandt, &c Wat is dit? ſpreecte hy encke-
lijck de toenz en landen aen / die hy van verre
ſiet? neen / maer hy heeft opſicht op ſyne vrinden/
die hy in ſoo menighe jaren niet ghesien
heeft : Waerom en moghen wy van ghelycken/
ſiende op Christum, om de blijdschap te betuughen
van ons' ghemoeit / het cruyſ / dooz't welck wy
verloſt ſijn ghewelſt/niet aenspreken/en segghen;
Weest ghegroet o cruyſ, &c:

Tae ſoodanighe maniere van ſpreken vind' ick
ſelfſi inde Schriftſcure. Alsoo heeft David eerſtijds
2. Sam. 1. v. 21. gheſepdt tot de berghen : Ghy berghen
van Gelboe, noch dauw, noch reghen en valle op u. Hy
ſpreecte wel de berghen aen / maer 'tghene hy
braeght / oft wenscht / dat braeghde hy ſonder
twijfle van Godt / die den dauw / en reghen in
ſyne macht heeft. Alsoo heeft mede Zacharias cap. 13.
v. 7 aenghesproken het ſweert/segghende : ſweert,
ontwaecte teghen mijnen herder, ſlaet den herder. Hy
ſpreecte wel het ſweert aen / als het instrument
Godts/maer niet als oft het uyt ſijn eyghen-ſel-
ven kost ſlaen.

Alsoo ſpaken wy mede het cruyſ Christi aen/
als wesenide het instrument Christi, dooz't welck

hy onse saltgheyd heeft g'ewerck / oft ghelyck
Turanus Vekiti seght / 'tis soo veel oft hy sepdien:
O ghecruyste, mijn eeniche hope weest ghegoet stellen-
de voor de oogen van onse imaginatie Christum han-
ghende aen't kruys, 't welk met sijn Bloedt overgo-
ten is.

Maer ghp en hebt hier gheen behaghen in/
Want ghp seght: Men moet blijven by het ooghmerck
des Autheurs, te weten, Thomas. De questie die hy aen de
gheciteerde plaatse verhandelt, is, *Oft het Cruys Christi,*
met ei werden aenghebeden met Latria, dat is, godis dienste-
lijck

Ack hebbe nu/met de epghen woorden banden
H.Thomas bethoont / dat hy dese godis dienstig-
heyd niet en wilt bewesen hebben aen't bloote
crups/maer met opficht op Christum; volgh dan/
da hy dese aensprake niet en wilt ghedaen heb-
ben / aen't bloote crups / maer met opficht op
Christum, want uit die aensprake tot het crups/
beslupt hy dat het crups moet aenbeden worden
met godis dienstigheyd / maer dese aenbedin-
gh/soo boven blyckt uit sijn woorden/ en wilt
hy niet anders ghedaen hebben / als met opficht
op Christum. Ergo hy tu wilt de aensprake niet
anders ghedaen hebben/als met dat selve opficht/
oft anderius/ soo vallen alle sijn argumenten in
dugghen/ ende en heest sijn ooghmerck niet uit-
ghewerck / dat hy voor hadde / 't welk wag/ te
bewijzen dat - men 't crups Christi wel eer-
magh/ om dat het Christum verbeeldt/ om dat het
sijn lidmaten gheraecht heeft / om dat het over-
goten is gheweest met sijn Bloedt / ende van an-
dere figuren des crups / om dat sy beelden Christi
sijn.

Daerom als ghp seght / dat de questie hy den
H.Thomas is / oft het crups Christi moet worden
aenbeden met Latria, dit is wederom een bedrogh:
Want den H.Thomas en spraecke niet van't bloote
crups / maer van't crups samen ghenomen met
den ghecruysten/ dat is/ noch eeng gheseydt/ oft
men

men het kruys magh aenbidden/ als wesende ofte een heelt Christi. ofte als t'ghene Christum selve gheraeckt heeft &c.

Ick wenschte wel / dat ghy de woorden van den H. Thomas ghetrouwelijck / in hare volle breedde hadt voorghestelt / dan en soute ghy aen de ghemeente niet wijs ghemaeckt hebben/t'ghene metter daer niet en is : Maer ghy wilt uwen misslach niet eenen nieuwten bedecken / doch te vergheefs/de wylle het den dagly al openbaert.

A E N - M E R C I N G H E .

Op de Ketterije vande Cajani , en Angelici.

VAn dese seght D. Cabeljau in sijn Catholijke Waeheydt pag 560. dat sy den naem van ketters hebben moeten draeghen, om dat sy tot de Enghelen seer gheneghen waren, ende een j. der den sijnen aenbadt Epiphan. Hæresi 38. Augustinus Hæresi 39. De Pisten eeren , en dienen alle de goede Enghelenghelyck, ende een ieder di nt, ende aenbidi li nen eyghen Enghel, die hem bewaert.

Hier is wel te heinercken t'ghene D. Cabeljau seght in sijn Memory-boeck pag. 257. dat hy/de Caiani, ende de Angelici by een ghevoeght heeft / al hoe wel het verscheyden secten waren/ om dat sy in dat een stuck / 'twelck hy be-ooghde / name-lich/ den diensi der Enghelen/over-een stemden. Ick kan wel lijden dat sy samen ghevoeght wozden / als over-een stemmende / want soo sal het ghene dat van d'cene gheseyt wort / mede passen op d'andere. Laet ons oock daer hy-voeghen/ de Simonianen, Menandrianen, Valentiniianen &c. want dese allegaer en sijn maer eenen strupck.

De questie is hier / of dese secten sijn hoor ket-tersch ggehouden gheweest / om dat sy de Enghelen eerden/ dienden/ ende aentiepen.

Ick